

شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران (صفحات ۳۹ تا ۷۲)

DOR: 20.1001.1.17358663.1401.17.52.3.0

نوع مقاله: پژوهشی

عباس دویران کشاورزی^۱ * نصرت اله شادنوش^۲ * مجتبی شاهنوشی فروشانی^۳

پدیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۰۵

دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۰۷

چکیده

سواد اطلاعاتی در دنیای کنونی که عصر تغییرات شتابناک فناورانه و تکثر منابع اطلاعاتی است، اهمیتی فزاینده دارد. به دلیل پیچیدگی روبه افزایش این شرایط، افراد با گزینه‌های اطلاعاتی متنوع و متعددی در تحقیقات آکادمیک، در محل کار، و در زندگی شخصی روبه‌رو هستند. لذا مسئله‌ی اصلی تحقیق این است که عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران چیست؟ هدف اصلی پژوهش حاضر، طراحی مدل سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران است. این مطالعه براساس رویکرد کیفی انجام شده است. این پژوهش در بخش کیفی از نظر هدف، اکتشافی و از نوع تحقیقات توسعه‌ای - کاربردی و از جنبه‌ی روش گردآوری داده، توصیفی - پیمایشی است. به منظور دستیابی به اهداف پیش‌روی در مطالعه حاضر، در گام اول با بررسی‌های جامع کتابخانه‌ای و ارزیابی مطالعات گذشته، عوامل و مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی خبرنگاران شناسایی و استخراج گردید. در گام بعدی با بهره‌گیری از روش دلفی، عوامل و مؤلفه‌ها شناسایی شدند. جامعه پژوهش حاضر در بخش کیفی، اساتید و متخصصان عرصه‌ی خبر هستند. در بخش کیفی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده می‌شود، یعنی تا زمانی اقدام به نمونه‌گیری می‌شود که به نقطه‌ی اشباع رسیده شود. در پائل خبرگان، ۱۰ نفر انتخاب شدند. برای سنجش و اندازه‌گیری در بخش کیفی از پرسشنامه دلفی استفاده شده است. نتایج پژوهش حاصل از روش دلفی نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان در مجموع، ۷ عامل و ۳۰ مؤلفه برای سواد اطلاعاتی که شامل محیط اطلاعاتی (تسهیلات کامپیوتر، استفاده از اینترنت)، استانداردهای فناوری اطلاعات (برنامه‌ریزی و مفاهیم فناوری، برنامه‌ریزی و طراحی تجربه و محیط‌های یادگیری، بهره‌وری و شیوه‌های حرفه‌ای، موضوعات انسانی، اجتماعی، قانونی و اخلاقی، استفاده از فناوری اطلاعات، خودکارآمدی فناوری اطلاعات)، مهارت‌های سواد اطلاعاتی (یادگیری الکترونیکی، فعالیت‌های تفکر، کاربرد فناوری اطلاعات، ارتباطات اطلاعاتی)، ابزارهای سواد اطلاعاتی (دانش و شناخت ارزیابی سواد اطلاعاتی، عملکرد و شیوه‌های ارزیابی سواد اطلاعاتی، نگرش نسبت به سواد اطلاعاتی، نیاز اطلاعاتی، دسترسی به اطلاعات، استفاده از اطلاعات قانونی و اخلاقی)، عوامل شخصی (سن، سابقه خدمت، تحصیلات، جنسیت، درجه، جایگاه اجتماعی و اقتصادی)، عوامل منطقه‌ای (منطقه محل سکونت، منطقه محل کار خبرنگار) و پیامدهای سواد اطلاعاتی (نوآوری سازمانی، اثربخشی، اعتماد، عملکرد مدیریتی) مطرح کردند.

واژگان کلیدی: سواد اطلاعاتی، خبرنگاران، روش دلفی.

۱. دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی، واحد اصفهان (خوراسگان) دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲. استادیار مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی، واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
n.shadnosh@gmail.com

mojtaba.shahnoushi@gmail.com

۳. استادیار، واحد اصفهان (خوراسگان) دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۱- بیان مسئله

امروزه با توجه به وسعت و سرعت تولید و انتشار اطلاعات، تجهیز متولیان تولید اخبار یعنی خبرنگاران به فناوری اطلاعات، بیش از پیش ضروری و غیرقابل انکار است. از این رو «سواد اطلاعاتی»، قابلیت است که فرد را در ارزیابی انتقادی اطلاعات به دست آمده و استفاده دقیق، مؤثر و خلاق از آن‌ها به منظور رفع نیازهای اطلاعاتی خویش، توانمند می‌سازد. بر همین اساس در جامعه اطلاعاتی امروز، خبرنگاران باید بتوانند اطلاعات بیشتری تولید کرده و با پردازش آن، فرآورده‌های اطلاعاتی مفید و قابل استفاده برای انتشار فراهم آورند. از این رو، خبرنگارانی در این امر موفق‌اند که آشنا به اطلاعات روزآمد مورد نیاز خود باشند. خبرنگاران مجهز به سواد اطلاعاتی قادر خواهند بود بر داده‌های خود تسلط بیشتری داشته و نیازهای مخاطبان خود را به خوبی برآورده کنند و بدینوسیله نقش بسزایی در رشد و تعالی جامعه ایفا نمایند. بنابراین آگاهی از میزان سواد اطلاعاتی خبرنگاران، به عنوان افرادی که در اطلاع‌رسانی به مردم، نقش ایفا می‌کنند، دارای اهمیت بوده و لذا با طراحی مدل جدید برای سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران، ضمن شناسایی وضعیت فعلی آنها، می‌توان برای بهبود عملکرد و افزایش بهره‌وری و بالا بردن کیفیت اطلاع‌رسانی، برنامه‌ریزی کرد. با بررسی‌های انجام شده روی مراجع معتبر، مقالاتی در زمینه‌ی سواد اطلاعاتی ارائه گردیده است. اگرچه الگوهایی در خصوص سواد اطلاعاتی ارائه شده‌اند اما در رابطه با سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران، مدل جامعی ملاحظه نشده است. این پژوهش از این حیث حائز اهمیت است که تاکنون یک مدل جامع سنجش سواد اطلاعاتی برای سازمان‌های خبری در ایران ارائه نگردیده است. بدین منظور مدل‌های سنجش سواد اطلاعاتی مختلف به عنوان پیشینه‌ی تحقیق مورد مطالعه قرار می‌گیرد و با توجه به نظر خبرگان و بررسی اسناد و مدارک موجود، متغیرها شناسایی می‌گردد و با توجه به تکنیک دلفی و مدل معادلات ساختاری، متغیرهای تأثیرگذار بر سواد اطلاعاتی غربال و روابط بین آن‌ها سنجیده می‌شود و نهایتاً اجرای این تحقیق به سازمان‌های خبری کمک می‌نماید تا با ایجاد تحول و جهت‌دهی سازمانی به سمت مسیر تعالی، قابلیت پاسخگویی و تحقق اهداف و ارائه‌ی خدمات به شهروندان، بهبود بخشیده و در انتها باعث افزایش اعتماد عمومی شهروندان می‌گردد. ضرورت اصلی این مطالعه از نظر تئوری ضمن اعتبارسنجی، طراحی الگویی در حوزه سنجش سواد

اطلاعاتی خبرنگاران است که به عنوان یک مبنا و الگوی علمی می‌تواند مورد استفاده جامعه سازمانی و پژوهشگران فعال در این حوزه و مدیران سازمان‌های خبری قرار گیرد. درک اهمیت و ضرورت مسأله‌ی سواد اطلاعاتی برای افراد به تنهایی بیان‌کننده اهمیت موضوع سنجش و ارزیابی سواد اطلاعاتی آنها نیست. موضوع مهم دیگر در این زمینه، سنجش دقیق سطح سواد اطلاعاتی افراد است. زیرا، برای مجهز کردن افراد جامعه به سلاح سواد اطلاعاتی لازم است تا در ابتدا بررسی جامع و هدفمندی از وضع موجود توانایی‌ها و مهارت‌های آنها صورت گیرد. اکنون فردی، باسواد تلقی می‌شود که بتواند علاوه بر توانایی خواندن اطلاعات، به جستجو و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز خویش بپردازد. یکی از مهم‌ترین ملاحظات مربوط به دوره آموزش مؤثر در افراد جامعه، نیاز به آگاهی از اطلاعات و حقایقی است که بیشترین تأثیر را در زندگی خود و جوامعی که در آن زندگی می‌کنند، دارد. سواد اطلاعاتی شامل دستیابی به بخش‌های اساسی اطلاعات است که برای عملکرد به عنوان یک بزرگسال کاملاً آگاه در یک جامعه دمکراتیک لازم است (توسانکولو و کوچوکولر^۱، ۲۰۱۹). به همین خاطر تحقیق حاضر به دنبال عواملی هست که سبب سطح سواد اطلاعاتی خبرنگاران شود، لذا برای دستیابی به اطلاعات، به توانایی‌های ویژه‌ای (فراتر از علوم خبرنگاری) نیاز است تا بتوان با تکیه بر آن، به نتیجه مناسب در عرصه رقابت خبری و بقا در جامعه اطلاعاتی دست یافت. بنابراین دانستن روش‌های جدید برای جمع‌آوری، تحلیل و استفاده از اطلاعات یعنی همان سواد اطلاعاتی، برای خبرنگاران بسیار ضروری است. در واقع تجربه جهانی حاکی از این است اگر پالایش خبرنگاران به‌طور حقیقی اتفاق بیفتد خبرنگاران به جایگاه واقعی و شایسته‌ی خود دست می‌یابند. اما به‌رغم این وضعیت به نظر می‌رسد که سنجش سواد اطلاعاتی با محدودیتهای بسیاری مواجه بوده و کشور ما کمتر توانسته به مزیت‌های موردنظر در این زمینه دست یابد. بنابراین این پژوهش در جهت پاسخگویی به مسأله‌ی است که می‌توان آن را از دغدغه‌های مدیران فرهنگی، رسانه‌ها و پژوهشگران دانست. سوال اصلی پژوهش به قرار زیر است:

عوامل و مؤلفه‌های اثرگذار بر سواد اطلاعاتی خبرنگاران چیست؟

^۱ Tosuncuoglu & Küçükler

۲- ادبیات پژوهش

۲-۱- ادبیات تجربی

پیترمنسی و سیبجن در سال ۲۰۱۷ در مقاله‌ای به ارزیابی اجزای سواد اطلاعاتی در افراد جامعه کارشناسی در اسلوونی، پرداختند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد سطح مهارت افراد جامعه در شایستگی‌های سواد اطلاعاتی، بر اساس یک برنامه سواد اطلاعاتی پیش ساخته، مورد آزمایش قرار گرفت. سطح مهارت در شایستگی‌های سواد اطلاعاتی بعد از برنامه سواد اطلاعاتی بالاتر بود. بهترین نتیجه در جستجوی اطلاعات به دست آمد و بدترین نتایج در ارزیابی کیفیت منابع یافت شد. برنامه سواد اطلاعاتی در آگاهی افراد جامعه از لزوم تسلط بر شایستگی‌های سواد اطلاعاتی کمک می‌کند. کاوسیک و همکاران در سال ۲۰۱۶ در مقاله‌ای به بررسی ارزیابی آموزش سواد اطلاعاتی افراد جامعه روانشناسی سال اول پرداختند. هدف از این مطالعه (الف) ارزیابی تأثیر آموزش سواد اطلاعاتی (IL) در افراد جامعه سال اول روانشناسی و (ب) پیگیری تغییرات در سواد اطلاعاتی به دست آمده بود. سواد اطلاعاتی با افزایش معنی‌داری در مدت زمان طولانی افزایش یافته و بالاترین میزان تأخیر در پس‌آزمون بود که اثرات طولانی‌مدت آموزش سواد اطلاعاتی را نشان می‌دهد. در عین حال اختلاف در سواد اطلاعاتی بین گروه آزمایش و گروه کنترل به نفع گروه آزمایش در حال افزایش بود. نتایج نشان داد، نقش مهمی از آموزش سواد اطلاعاتی در رشد سواد اطلاعاتی افراد جامعه با گذشت زمان نشان داده شده است. عبدی و همکاران در سال ۲۰۱۶ در مقاله‌ای به بررسی تجارب وب‌سایت‌ها و توسعه‌دهندگان سواد اطلاعاتی پرداختند. تحقیقات کیفی که در این تحقیق گزارش شده است، چگونگی تجربه طراحان وب و توسعه‌دهندگان سواد اطلاعات را مشخص می‌کند. با استفاده از یک رویکرد پدیدار شناختی، تجربه‌ی کوهورت از طریق نقشه‌تئوع ارائه می‌شود، که شامل چهار روش مختلف برای تجربه سواد اطلاعاتی است. تجزیه و تحلیل ۲۳ مصاحبه عمیق با کارمندان وب از مراحل مختلف فرآیند طراحی و توسعه وب، چهار روش را برای تجربه کارکنان وب سواد اطلاعاتی ارائه می‌دهد: آگاه ماندن، ایجاد یک وب‌سایت موفق، حل یک مشکل یا شرکت در یک جامعه عملی. این مطالعه، درک موجود از مفهوم سواد اطلاعات را، به‌ویژه در زمینه‌ی حرفه‌ای و از منظر رابطه‌ای، ارائه می‌کند. کولتی و همکاران در سال ۲۰۱۵ در مقاله‌ای به تغییر سواد

اطلاعاتی به سمت پژوهش پرداختند. مهم‌ترین ویژگی‌های تحقیقات را در رابطه آن با سواد اطلاعاتی ارائه شده است. ظاهر پارادایم تحقیقات توسط بسیاری از نوآوری‌های فناوری ناشی از وب به وجود آمده است. این ممکن است به دگرگونی‌هایی منجر شود که می‌تواند اصول فعالیت‌های تحقیقاتی را تغییر دهد. هنگام توضیح ماهیت تحقیقات، عواملی را برجسته نموده است که مانع از جذب گسترده‌تر آن می‌شوند. همچنین سعی شده است نشان دهد که سواد اطلاعاتی در برخی از جنبه‌های خود در نتیجه تحولات در دامنه تحقیقات ۲، بدون توجه به واقعیتی که به‌طور گسترده پذیرفته نشده، در حال تغییر است. پیامدهای ناشی از تحولات تحلیل شده در سواد اطلاعاتی، از اهمیت ویژه‌ای برای کتابخانه‌های سازمانی، محتوای فعالیت‌های آموزشی آنها و مفهوم‌سازی سواد اطلاعاتی در آینده برخوردار است. دیپ و نهل در سال ۲۰۱۱ در مقاله‌ای به بررسی آموزش سواد اطلاعاتی در چهار کتابخانه‌ی سازمان ویتنام پرداختند. جامعه آماری ذینفعان سازمانی در مورد توسعه و تحویل برنامه‌های سواد اطلاعاتی در چهار سازمان است و عناصر لازم برای ایجاد دوره‌های اعتباری سواد اطلاعات در سازمان‌های ویتنام را شناسایی کرده است. سؤالات تحقیق زیر، این پژوهش را چارچوب داده است: ۱) مدیران کتابخانه‌ها، کتابداران آموزش و اساتید چگونه اجرای فعلی برنامه‌های آموزش سواد اطلاعات برای مطالعات کارشناسی در کتابخانه‌های سازمان‌های ویتنام را درک می‌کنند؟ ۲) از جمله سواد اطلاعات به عنوان یک دوره اعتباری در برنامه درسی که توسط مدیران کتابخانه، کتابداران درک می‌شود، چه چالش‌هایی دارد؟ یافته‌ها نشان داد که سواد اطلاعات، دامنه کتابداران در نظر گرفته شده است و تأثیری در فرهنگ سازمان ویتنام ندارد. فعالیت‌های سواد اطلاعات در چهار کتابخانه سازمان به‌صورت سخنرانی، کارگاه آموزشی و ماژول‌های مهارت اصلی سواد اطلاعات است. تعداد کمی فعالیت آموزش سواد اطلاعات مربوط به موضوع است. توصیه‌هایی برای کتابداران سازمانی در ویتنام برای اجرای برنامه‌های آموزش سواد اطلاعات و در نظر گرفتن دوره‌های اعتباری سواد اطلاعات ارائه شده است: سواد اطلاعاتی دغدغه‌ی کتابداران است و تأثیری در فرهنگ سازمان نداشته است. تعداد کمی فعالیت سواد اطلاعاتی نیازهای اطلاعاتی دانش آموزان را هدف قرار می‌دهد. تأثیر سیستم اعتباری و آموزش معلم محور چالش‌های بزرگی است. تصور غلط از ذینفعان سازمانی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی وجود دارد. درجه

حمایت از ذینفعان، همکاری کتابداران اساتید کافی نیست. اسماعیل‌زاده و حسن‌زاده در سال ۱۳۹۷ در مقاله‌ای به بررسی تأثیر سواد اطلاعاتی کاربران بر صحت اطلاعات منتشره در شبکه‌های اجتماعی مجازی پرداختند. نتایج آزمون کرونباخ برای بخش صحت اطلاعات ۰/۸۹۴ و بخش سواد اطلاعاتی ۰/۸۷۵ بوده. رویی براساس نظر صاحب‌نظران این دو حوزه بررسی شد. پرسش‌نامه به ۳۰۰ کاربر شبکه اجتماعی تلگرام ارسال و ۱۶۵ پرسش‌نامه گردآوری شد. سطح سواد اطلاعاتی کاربران شبکه‌ها در حد متوسط است؛ در ۷ شاخص سواد اطلاعاتی کاربران، شاخص «به‌کارگیری اطلاعات» بیشترین مقدار ۳/۷۶ و مهارت «ارزیابی منابع اطلاعاتی و پایگاه‌های جست‌وجو» دارای کمترین مقدار ۳/۴۷ است. در خصوص دقت به صحت اطلاعات بیشترین مقدار مربوط به «سلامت» با میانگین ۳/۷۳ و کمترین مقدار، «تخصص نقل‌کننده» با میانگین ۳/۵۴ است. همچنین براساس نتایج آزمون اسپیرمن، بین سواد اطلاعاتی کاربران گروه یک و دو و دقت به صحت اطلاعات، رابطه وجود دارد که شدت کمی دارد. بین میزان توجه به صحت اطلاعات منتشره در این شبکه‌ها از سوی کاربران گروه یک و دو رابطه معناداری وجود دارد که شدت کمی دارد. خاوری و همکاران در سال ۱۳۹۶ در مقاله‌ای به بررسی تأثیر سواد اطلاعاتی اعضای هیئت‌علمی بر چابکی سازمان پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان داد که سطح چابکی سازمانی واحدهای سازمانی و سواد اطلاعاتی اعضای هیئت‌علمی از متوسط بالاتر است. همچنین، سواد اطلاعاتی اعضای هیئت‌علمی تأثیر مثبت و معناداری بر چابکی سازمانی دارد. شفیع‌نیک‌آبادی و صفوی‌جهرمی در سال ۱۳۹۶ در مقاله‌ای به بررسی تأثیر استفاده از ابزارهای فن‌آوری اطلاعات بر سواد اطلاعاتی افراد جامعه تحصیلات تکمیلی سازمان‌های سراسری ایران پرداختند. مهم‌ترین یافته‌ی این پژوهش، کارآمد بودن استفاده از ابزارهای فن‌آوری اطلاعات در سواد اطلاعاتی افراد جامعه تحصیلات تکمیلی است، به‌طوری‌که افزایش استفاده از ابزارهای معرفی‌شده در این پژوهش، باعث افزایش سواد اطلاعاتی افراد جامعه می‌شود.

با آنکه الگوهایی در زمینه‌ی سواد اطلاعاتی ارائه‌شده ولی شاهد آن هستیم که همچنان یک الگوی توافق‌شده و جامعی از آن وجود ندارد. همچنین مدل‌هایی که در حال حاضر وجود دارند، به‌نوعی نتوانستند تمامیت الگوی سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران را به تصویر کشیده و از این جهت دارای نقطه‌ضعف هستند. به‌عنوان مثال، با

نگاهی اجمالی به اغلب مدل‌ها و تئوری‌های سنجش سواد اطلاعاتی مشخص می‌شود که «ارزیابی»، مفهومی اساسی در تئوری‌های سواد اطلاعاتی نبوده است. در واقع بعضی از عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران همچنان ناشناخته بوده و نیازمند پژوهش بیشتر است.

علاوه بر این، مرور پیشینه‌ی تحقیق حاکی از آن است که اکثر محققان به دنبال بررسی ارتباط این مفهوم با سایر مفاهیم بوده‌اند و یا به ارزیابی آن به طرق مختلف پرداخته‌اند و کمتر به صورت تجربی اقدام به بسط مفهوم شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران شده است. در واقع مدلی که نشان دهد سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران بنابر چه دلایلی مورد نیاز سازمان‌های امروزی است، برای کسب موفقیت و اجرا به چه زمینه‌ای نیاز دارد، از چه عواملی تأثیر می‌پذیرد، چه استراتژی و راهبردهایی برای اجرای موفقیت‌آمیز آن وجود دارد و در صورت پیاده‌سازی چه پیامدهایی را برای سازمان به همراه خواهد داشت، همچنان در هاله‌ای از ابهام قرار دارد که این پژوهش به دنبال رفع این ابهامات و گسترش فهم سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران است. خلأهای تحقیقاتی زیر وجود دارد که این مطالعه در صدد رفع این خلأها می‌باشد: الف. در مدل مفهومی ارائه شده این مدل‌ها نشان‌دهنده اهمیت شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران با در نظر گرفتن ماهیت صنعت خبرنگاری می‌باشد. ب. در هیچ کدام از مطالعات انجام شده، عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه مدنظر قرار نگرفته است. مطالعات نادری در خصوص کاربرد و استفاده از فناوری اینترنت در کشورهای در حال توسعه وجود دارد. در حالی که بکارگیری فناوری باعث تسهیل رشد و توسعه در کشورهای در حال توسعه می‌شود، این آگاهی قبلی وجود دارد که در برخی از این کشورها به دلایل فرهنگی، محدودیت‌هایی برای شبکه‌های اجتماعی در نظر گرفته می‌شود.

در پژوهش‌های پیشین، مدل سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران که علاوه بر دربرداشتن ویژگی‌های بومی و خاص خبرنگاری، بتواند تمام جنبه‌های این پدیده را نمایان سازد و اطلاعات مورد نیاز برای اجرای موفق آن را نشان دهد وجود نداشته است. بنابراین پژوهش حاضر از چندین جهت دارای ارزش است. اولاً مطالعات گذشته کمتر

به توسعه‌ی مرزهای دانش در خصوص شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران داشته‌اند و همواره با کاستی‌هایی روبرو بوده‌اند که این پژوهش به طریق اکتشافی و شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران در تلاش است تا خلأ موجود در ادبیات این حوزه را با بررسی همه‌جانبه آن پر کند. ثانیاً، این پژوهش شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران را عملیاتی کرده و امکان انجام تحقیق تجربی را در شرکت‌های برتر ایران به وجود می‌آورد. در واقع این پژوهش جزء محدود کارهای تجربی برای شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران هم به طریق تکنیک دلفی است. در همین رابطه و بر اساس مطالعه‌ی پیشینه و مبانی نظری، عوامل متعددی شناسایی شده است که مهم‌ترین محورهای شناسایی شده در جدول ۱ به‌طور خلاصه آمده است.

جدول ۱. محورهای اصلی شناسایی شده سواد اطلاعاتی خبرنگاران بر اساس مبانی نظری و پیشینه تحقیق (یافته‌های محقق)

عوامل	مؤلفه	منابع
محیط اطلاعاتی	تسهیلات کامپیوتر، استفاده از اینترنت	لیو و چانگ ^۱ (۲۰۱۰)، احمد و همکاران ^۲ (۲۰۱۹)
عوامل شخصی	سن، سابقه خدمت، تحصیلات جنسیت، درجه، جایگاه اجتماعی و اقتصادی	لیو و چانگ (۲۰۱۰)، نیک پور و همکاران (۱۳۹۱)
عوامل منطقه‌ای	منطقه محل سکونت، منطقه محل کار خبرنگار	لیو و چانگ (۲۰۱۰)
ابزارهای ارزیابی سواد اطلاعاتی	دانش و شناخت ارزیابی سواد اطلاعاتی، عملکرد و شیوه‌های ارزیابی سواد اطلاعاتی، نگرش نسبت به سواد اطلاعاتی، نیاز اطلاعاتی، دسترسی به اطلاعات، استفاده از اطلاعات قانونی و اخلاقی	کوتوانیچ و همکاران ^۳ (۲۰۱۵)، کولارو همکاران ^۴ (۲۰۱۷)، احمد و همکاران (۲۰۱۹)
مهارت‌های سواد اطلاعاتی	یادگیری الکترونیکی، فعالیت‌های تفکر، کاربرد فناوری اطلاعات، ارتباطات اطلاعاتی	شاهو و پورپور ^۵ (۲۰۱۶)، جانسون گرو و همکاران ^۶ (۲۰۱۶)، گودسیت ^۷ (۲۰۲۰)

¹ Liao & Chang

² Ahmad et al

³ Kultawanich et al

⁴ Çoklar et al

⁵ Shao & Purpur

⁶ Johnson-Grau et al

⁷ Goodsett

احمد و همکاران (۲۰۱۹)، یانگ ^۱ (۲۰۱۲)		
ون و شین ^۲ (۲۰۰۸)، راتقی و همکاران ^۳ (۲۰۱۶)، احمد و همکاران (۲۰۱۹)، یانگ (۲۰۱۲)	برنامه‌ریزی و مفاهیم فناوری، برنامه‌ریزی و طراحی تجربه و محیط‌های یادگیری، بهره‌وری و شیوه‌های حرفه‌ای، موضوعات انسانی، اجتماعی، قانونی و اخلاقی، استفاده از فناوری اطلاعات، خودکارآمدی فناوری اطلاعات	استاندارهای فناوری اطلاعات
احمد و همکاران (۲۰۱۹)، نیک پور و همکاران (۱۳۹۱)، لی و همکاران ^۴ (۲۰۲۰)، زنیتا و همکاران ^۵ (۲۰۱۵)	نوآوری سازمانی، اثربخشی، اعتماد، عملکرد مدیریتی	پیامدهای سواد اطلاعاتی

۲.۲. ادبیات نظری

سواد اطلاعاتی

سواد اطلاعاتی را به شکل‌های مختلفی تعریف کرده‌اند. بنا به یک تعریف، سواد اطلاعاتی این‌گونه تعریف شده است: «مجموعه‌ای از توانمندی‌ها که مستلزم آن است که افراد دریابند که چه موقع به اطلاعات نیاز دارند و توانایی مکان‌یابی، ارزیابی و به کارگیری مؤثر اطلاعات مورد نیاز را داشته باشند» (ریدر، ۲۰۰۲). سواد اطلاعاتی در دنیای کنونی نیز که عصر تغییرات شتابناک فناوریانه و تکثر منابع اطلاعاتی می‌باشد اهمیتی فزاینده می‌یابد. به دلیل پیچیدگی رو به افزایش این شرایط، افراد با گزینه‌های اطلاعاتی متنوع و متعددی در تحقیقات آکادمیک، در محل کار و در زندگی شخصی رویارو هستند. هر روز بیش از پیش، اطلاعات فیلتر نشده به سوی افراد سرازیر می‌گردد، اینها همه چالش‌های نوینی را از نظر ارزیابی و درک اطلاعات در پیش روی افراد قرار می‌دهد. کیفیت نامطمئن و کمیت فزاینده اطلاعات، چالش‌های بزرگی را برای جامعه موجب می‌شود (باودن، ۲۰۰۱). از آنجائی که سواد اطلاعاتی به توانمندی‌های فردی توجه دارد، به‌منزله پاسخی مناسب به نیازهای جامعه اطلاعاتی در نظر گرفته می‌شود. هدف غایی هر برنامه سواد اطلاعاتی، نه تنها آموزش بلکه تبدیل آموزش‌گیرنده به یک

¹ Yang

² Wen & Shih

³ Roatghi et al

⁴ Lee et al

⁵ Zenita et al

یادگیرنده فعال و تقویت مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر در اوست. بنابراین، برنامه سواد اطلاعاتی کمک می‌کند تا یادگیری در فراگیران نهادینه شود. فراگیران برنامه سواد اطلاعاتی می‌آموزند که چگونه یاد بگیرند، زیرا آنها می‌دانند چه چیزی نیاز دارند، چگونه باید دانش را سازمان بدهند، اطلاعات را بیابند، چگونه عقاید را تحلیل کنند و حقایق را کشف و استفاده کنند به گونه‌ای که دیگران نیز بتوانند از آموخته‌ی آنها بهره‌مند شوند (لیود و ویلیامسون، ۲۰۰۸). داشتن سطح بالاتری از خودکارآمدی فناوری اطلاعات و ارتباطات افراد جامعه یان، ناشی از سطح سواد اطلاعاتی بالاتر است. در راستای رسیدن به اهداف کوتاه‌مدت و کلان یادگیری الکترونیک، سواد اطلاعاتی به عنوان یک زیرساخت می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد (ژو و همکاران، ۲۰۱۹). مفهوم سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از توانمندی‌هاست و مستلزم آن است که فراگیران دریابند چه موقع به اطلاعات نیاز دارند و توانایی مکان‌یابی، ارزیابی و به کارگیری مؤثر اطلاعات مورد نیاز را داشته باشند و برای همه‌ی رشته‌ها و محیط‌های یادگیری و در تمام سطوح آموزشی مشترک است و نبود آن آموزش را با نقص‌هایی روبرو خواهد کرد (میشرا و میشرا، ۲۰۱۰). در حال حاضر استفاده از سواد اطلاعاتی در اهداف آموزشی و محیط‌های یادگیری راه‌یافته و با تأکید بر تعامل، موجب بهبود یادگیری، رشد مهارت‌های جستجو، پردازش، سازمان‌دهی و سنتز اطلاعات می‌گردد (تاسی و همکاران، ۲۰۱۲).

اجزای سواد اطلاعاتی می‌تواند به چهار شکل طراحی شود؛ عمومی، موازی، تلفیقی و جای‌داده شد. طراحی عمومی شامل کلاس‌های فوق‌برنامه یا بسته‌های خود گام است. طراحی موازی شامل کلاس‌های فوق‌برنامه یا بسته‌های خود گام است که برنامه‌ی درسی را کامل می‌کند. در طراحی تلفیقی، کلاس‌ها و بسته‌ها بخشی از برنامه هستند. در طراحی جای‌داده شده، افراد تقابل و تعامل مداوم با اطلاعات دارند. طراحی جای‌داده شده، مؤثرترین نوع آن است (بانندی، ۲۰۰۴). محتوای سواد اطلاعاتی، با دو روش مختلف در برنامه درسی، می‌تواند سازمان‌دهی شود. اولین روش بر ایجاد در رشته علمی جدید (سواد اطلاعاتی) درون برنامه درسی مبتنی است (سازمان‌دهی موضوع‌های مجزا). دومین روش بر توزیع محتواهای سواد اطلاعاتی (سازمان‌دهی تلفیقی) درون رشته‌های علمی با موضوعات مختلف مبتنی است. که البته روش سازمان‌دهی تلفیقی را اکثر صاحب‌نظران تایید کرده‌اند (کریستین، ۲۰۱۶). سه ویژگی کلیدی که در برنامه سواد اطلاعاتی باید لحاظ شود عبارت

هستند از: انتقالی، انتقال‌پذیری، انتقال‌دهنده. انتقال در یادگیرندگان رخ می‌دهد مانند انتقال از دبیرستان به سازمان‌ها و انتقال از یادگیری وابسته به یادگیری مستقل. محتوای برنامه درسی نیاز به انتقال‌پذیر شدن دارد. بدین معنا که فراگیران به قابلیت تولید راهبردهای خودشان برای بررسی زمینه‌های اطلاعات جدید مانند بازار کار دست می‌یابند. سرانجام برنامه سواد اطلاعاتی باید انتقال‌دهنده برای چشم‌انداز یادگیرنده باشد، یعنی تغییردهنده نگرش، رفتار، دورنما و حتی دید جهانی‌شان (سکر و کانان، ۲۰۱۱).

امروزه زندگی اجتماعی نسبت به گذشته بسیار پیچیده‌تر شده است و افراد اجتماع به دانش عمومی وسیع‌تری در رشته‌های گوناگون دانش بشری نیازمندند. هر یک از رشته‌های دانش، چشم‌انداز متفاوتی برای تفکر و فهم جهان و زندگی در اختیار انسان می‌گذارند اما فرایند آموزش دانشگاهی، بدون فراگیری دانش عمومی، آموزشی ناقص خواهد بود (محقق و همکاران، ۱۳۹۹). امروزه ما در جهانی دستخوش دگرگونی چشم‌گیر و دائمی زندگی می‌کنیم، به طوری که شگفت‌انگیزترین رویدادهای دنیای معاصر را می‌توان سرعت بی‌سابقه تغییرات اجتماعی دانست (حق‌پرست و همکاران، ۱۳۹۷). در دنیا صحبت از سواد‌های مختلفی است که هر کدام توانایی بشر را در حوزه و میدانی خاص ارتقاء می‌دهند و او را به یک انسان ماهر تبدیل می‌کنند (محقق و همکاران، ۱۴۰۰). سواد اطلاعاتی در دنیای کنونی نیز که عصر تغییرات شتابناک فناورانه و تکثر منابع اطلاعاتی است، اهمیتی فزاینده می‌یابد. به دلیل پیچیدگی روبه‌افزایش این شرایط، افراد با گزینه‌های اطلاعاتی متنوع و متعددی در تحقیقات آکادمیک، در محل کار و در زندگی شخصی روبه‌رو هستند. اطلاعات در کتابخانه، منابع اجتماعی، سازمانهای تخصصی موضوعی، رسانه‌ها و اینترنت قابل دسترسی است و هر روز بیش از پیش، اطلاعات فیلتر نشده به سوی افراد سرازیر می‌گردد. سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از توانمندی‌ها است و مستلزم آن است که افراد دریابند که چه موقع به اطلاعات نیاز دارند و توانایی مکان‌یابی، ارزیابی و بکارگیری مؤثر اطلاعات مورد نیاز را داشته باشند (شفیعی نیک آیادی و صفوی جهرمی، ۱۳۹۶). برای پیشرفت علم و فناوری و توسعه آموزش، ورود فن‌آوری‌های آموزشی به محیط‌های آموزشی، عامل کلیدی

است (هچتر و همکاران^۱، ۲۰۱۲). امروزه، فناوری اطلاعات در سازمان‌ها بر شاخص‌هایی تأثیر می‌گذارد که همگی از شروط اولیه موفقیت برای سازمان‌ها به شمار می‌روند (آگرون و همکاران^۲، ۲۰۱۳). نقش ارزش‌افزای فناوری اطلاعات در غنی‌سازی زیرساخت‌هایی است که قابلیت سازمان را برای انجام عملیات رقابتی در بازار افزایش داده و همچنین توانایی تطبیق با محیط دائماً متغیر بیرونی را برای سازمان ایجاد می‌نماید (دنیل و همکاران^۳، ۲۰۱۸). برخورداری از سواد اطلاعاتی اینترنت به افراد کمک می‌کند تا از اطلاعات به‌طور مؤثر استفاده کنند و به دنبال جست‌وجو، ارزشیابی و تولید اطلاعات باشند منابع اطلاعاتی اینترنت که شامل پایگاه‌های اطلاعاتی، وب سایت‌ها و وبلاگ‌ها هستند، محیطی را فراهم می‌کنند که پژوهش آزاد و باز را تقویت می‌کند و به عنوان تسهیل‌کننده برای تفسیر و تلفیق و کاربرد دانش در تمام زمینه‌های یادگیری به کار می‌رود (جاکوبز^۴، ۲۰۰۸). مطالعات سواد اطلاعاتی نشان داده است که افراد جامعه از منابع مختلف برای انجام تحقیق استفاده می‌کنند و معمولاً منابع اینترنتی را به منابع کتابخانه‌ای سنتی ترجیح می‌دهند (تیلور و دالال^۵، ۲۰۱۷). سواد اطلاعاتی عبارت است از ایجاد توانایی در افراد تا بتوانند تشخیص دهند چه وقت به اطلاعات نیاز دارند. همچنین، توانایی ذخیره کردن اطلاعات، ارزشیابی و استفاده مؤثر از آن را در زمان مورد نیاز داشته باشند. سواد اطلاعاتی در جامعه‌ای که دائم در معرض تغییرات فناوری و همچنین در معرض منابع اطلاعاتی بی‌شماری قرار دارد؛ لازم به نظر می‌رسد (توسانکوگلو و کوچوکولر^۶، ۲۰۱۹). دسترسی به اطلاعات، حق و فرصتی است که همه باید از آن برخوردار باشند و بتوانند با استفاده از آن به پیشبرد زندگی خود کمک کنند. این پیشبرد در طلب رشد و توسعه‌ی شخصی و فردی است و یا متأثر از شرایط متحول اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه. پیشبرد استقلال اقتصادی و کیفیت حیات، نیازمند آگاهی‌یابی مادام‌العمر و روزآمد می‌باشد و بسیاری همه‌ی اینها را با سواد اطلاعاتی و سطح سواد اطلاعاتی مرتبط می‌دانند. در دنیای امروز، تربیت یادگیرندگان مادام‌العمر را مأموریت

¹ Hechter et al

² Ageron et al

³ Daniel et al

⁴ Jacobs

⁵ Taylor & Dalal

⁶ Tosuncuoglu & Küçükler

محوری مراکز آموزش عالی می‌دانند، یعنی تربیت کسانی که پس از خروج از محدوده‌ی متعارف آموزش‌های آکادمیک نیز بتوانند همچنان به خلاقیت ذهنی و فکری ادامه دهند و حتی بالاتر از آن بتوانند با استفاده از داشته‌های ذخیره‌شده‌ی پیشین و تلفیق آن با یافته‌های نو به سطح بالاتری از اطلاعات و دانش دست یابند. مهم‌تر اینکه این دانش نو یافته را در اختیار دیگران قرار دهند. تعاریف نوینی که از توسعه به عمل آمده است تنها بر ارقام و آمار اقتصادی تکیه نمی‌کنند، از این‌رو افزایش کارآیی و قابلیت‌های فردی و اجتماعی در جامعه‌ی توسعه‌یافته نوین «که بسیاری لفظ (جامعه اطلاعاتی) را برای اشاره به چنین جامعه‌ای به کار می‌برند» اهمیتی درخور می‌یابد. رابطه‌ی بین آگاهی فردی و رشد مستمر در بستر حیات شغلی، عامل دیگری است که توجه به یادگیری «چگونه یاد گرفتن» را ضروری می‌سازد. با کسب سواد اطلاعاتی، محدوده‌ی یادگیری از محیط آموزش فراتر می‌رود و زمینه‌ساز جستجوهای خود راهبر می‌شود. افراد باسواد اطلاعاتی، به دلیل تقویت توان تفکر انتقادی، پرسش‌های آگاهانه می‌پرسند و به دلیل اینکه «چگونه یاد گرفتن» را آموخته‌اند، در پی یافتن پاسخ پرسش خود برمی‌آیند. با توجه به اهمیت سواد اطلاعاتی در امر یادگیری در محیط نوین فناوری اطلاعات، تجهیز افراد دارای تحصیلات تکمیلی به سواد اطلاعاتی دارای تأثیرات مثبتی بر ساختار آموزشی و پژوهشی و در نتیجه بر بدنه‌ی اجرایی و مدیریتی کشور می‌باشد. لازمه‌ی بقاء در جامعه‌ی آتی که آن را جامعه‌ی دانش‌محور می‌دانند آن است که افراد مهارت‌های لازم برای یادگیری مادام‌العمر را فرا بگیرند (طالبی و همکاران، ۱۳۹۰). در یونسکو سواد اطلاعاتی به عنوان یک شاخص در نظر گرفته می‌شود، کاتس و لیو نتیجه‌گیری می‌کنند که سواد اطلاعاتی توانایی یک فرد برای موارد ذیل است:

۱. تشخیص اطلاعات مورد نیاز
۲. جهت‌یابی و ارزیابی کیفیت اطلاعات
۳. ذخیره و بازیابی اطلاعات
۴. استفاده مؤثر و اخلاقی از اطلاعات
۵. استفاده از اطلاعات برای ایجاد و برقراری ارتباط دانشی و معرفتی (ویلسون و همکاران^۱، ۲۰۱۳). سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از مهارت‌های لازم برای جست‌وجو، بازیابی و استفاده مؤثر از منابع اطلاعاتی مختلف است (خاوری و همکاران^۲، ۲۰۱۶). در خصوص عوامل سواد اطلاعاتی که در

¹ Wilson et al

² Khavari et al

این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته شده‌اند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. تشخیص نیازهای اطلاعاتی: به معنی تشخیص ماهیت و میزان اطلاعات مورد نیاز است. فرد با سواد اطلاعاتی باید بتواند ماهیت و گستردگی اطلاعات مورد نیاز خود را مشخص کند (شافعی نیک‌آبادی و سفاوی‌جارهرمی^۱، ۲۰۱۷).
۲. مکان‌یابی اطلاعاتی: به معنی بازیابی اطلاعات مورد نیاز است. فرد یا سواد اطلاعاتی، به اطلاعات مورد نیاز به‌طور مؤثر و کارآمد دسترسی پیدا می‌کند (مظفری رامچایی^۲، ۲۰۱۳).
۳. ارزیابی اطلاعات: به معنی ارزیابی نقادانه‌ی اطلاعات است. فرد با سواد اطلاعاتی، اطلاعات و منابع آنها را به‌طور نقادانه ارزیابی می‌کند و اطلاعات انتخاب‌شده را با دانش پایه و یا نظام ارزشیابی قبلی خود تلفیق می‌کند (مظفری رامچایی^۳، ۲۰۱۳).
۴. استفاده از اطلاعات: به معنی استفاده مؤثر از اطلاعات است. فرد یا سواد اطلاعاتی، به‌صورت انفرادی یا گروهی، برای رسیدن به‌منظور خاصی از اطلاعات استفاده می‌کند (شفیعی نیک‌آبادی و صفوی جهرمی، ۱۳۹۶).

سواد اطلاعاتی در ایران

ظهور عصر اطلاعات در کشور ما نیز همچون بسیاری از دیگر کشورها چالش‌های آشکار و پنهان بسیاری را موجب شده است. اثرات ناشی از امواج عظیم اطلاعات، پاره‌پاره شدن انبوه‌ی اطلاعات جهانی است، انبوه‌ای که اجزای بزرگ آن تنها در دسترس کسانی قرار می‌گیرد که دارای پول و یا وابستگی‌های قابل‌قبول سازمانی هستند (طالبی و همکاران، ۱۳۹۰). در کشور ما سواد اطلاعاتی به‌عنوان یک راهبرد تدریس - یادگیری از سال ۱۳۸۴ وارد مؤسسات آموزشی شد، اما مفهوم سواد اطلاعاتی هنوز به‌طور روشمند داخل برنامه‌ی درسی مدارس نشده است (درخشان و همکاران^۴، ۱۳۹۴). زیرا در برنامه‌های کلان آموزشی به‌طور بایسته در نظر گرفته نشده است. باجی با تحلیل محتوای اسناد ملی آموزش کشور، سند برنامه درس ملی جمهوری اسلامی ایران، سند

¹ Shafiei Nikabadi & Safavi Jahromi

² Mozafariramchahi

³ Mozafariramchahi

⁴ Derakhshan et al

تحول بنیادین آموزش و پرورش، سند ملی چشم‌انداز بیست‌ساله نشان دادند که در این اسناد به مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی توجه کافی و مناسب نشده است. بررسی پیرخ و میرحسینی نیز نشان داد که در سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، به جایگاه کتابخانه آموزشی در آموزش سواد اطلاعاتی توجه لازم و کافی نشده است. صاحب‌نظران حوزه سواد اطلاعاتی، ساختار مطلوب و مؤثر برنامه درسی سواد اطلاعاتی را این چنین برشمردند؛ تلفیق آن در رشته‌های تحصیلی مختلف، انعطاف‌پذیری، رویکرد کل‌نگر، جامع و مشارکتی، رویکرد دانش‌آموز محور و به کارگیری آن در مؤسسات مختلف (کریستین^۱، ۲۰۱۶).

۳. روش پژوهش

این مطالعه براساس رویکرد کیفی انجام شد. این پژوهش در بخش کیفی از نظر هدف، اکتشافی است، از نوع تحقیقات توسعه‌ای - کاربردی و از جنبه‌ی روش گردآوری داده، توصیفی - پیمایشی است. به منظور دستیابی به اهداف پیش‌رو، در گام اول با بررسی‌های جامع کتابخانه‌ای و ارزیابی مطالعات گذشته، عوامل و مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی خبرنگاران شناسایی و استخراج گردید که در جدول شماره (۱) این عوامل و مؤلفه‌ها قابل بررسی می‌باشند. در گام بعدی با بهره‌گیری از روش دلفی در میان اساتید و متخصصان عرصه‌ی خبر، عوامل و مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی خبرنگاران شناسایی شدند. جامعه‌ی پژوهش حاضر در بخش کیفی، اساتید و متخصصان عرصه‌ی خبر می‌باشند. در بخش کیفی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده، یعنی تا زمانی اقدام به نمونه‌گیری می‌شود که به نقطه‌ی اشباع رسیده شود. در پانل خبرگان ۱۰ نفر انتخاب شدند. خبرگان این تحقیق دارای مدرک دکتری می‌باشند و با داشتن سابقه بالای ۱۰ سال در حرفه‌ی خبرنگاری، بر موضوع تحقیق اشراف کامل دارند. برای سنجش و اندازه‌گیری در بخش کیفی، از پرسشنامه‌ی دلفی استفاده شده است. برای بررسی روایی پرسشنامه از روایی صوری یا محتوایی استفاده شده است. برای بررسی روایی صوری در پرسشنامه‌ی پژوهش، سؤالات با توجه به مؤلفه‌های استخراج شده از پژوهش‌های معتبر و با ارجاع به منابع مربوطه، در اختیار تعدادی از اساتید مدیریت قرار گرفت تا در رابطه با روایی

¹ Christine

پرسشنامه اظهارنظر نمایند. پس از بررسی و ارزشیابی پرسشنامه‌ها توسط اساتید و صاحب‌نظران و انجام اصلاحات جزئی، روایی صوری، پرسشنامه‌ها تأیید شد.

۴. تحلیل تجربی

در این پژوهش، ابتدا موضوع طراحی مدل سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران، عوامل و مؤلفه‌های آن مطالعه و با مرور ادبیات، شاخص‌ها استخراج شده است. بر اساس تعریف موضوع، اعضای پانل دلفی در دو مرحله و با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند شناسایی و انتخاب شدند. همزمان با شناسایی و تعیین اعضای پانل و ملاقات اولیه با تعدادی از آنان و توضیح مطالب استخراج شده از ادبیات و نیز با کمک اساتید محترم، فهرستی از عوامل و مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی احصاء گردید. پس از تعیین اعضای پانل دو دور روش دلفی انجام و پرسشنامه‌های هر دور به روش حضوری و به شیوه‌ی الکترونیکی توزیع و جمع‌آوری شد. در دور اول، فهرستی از عوامل و مؤلفه‌هایی که از مطالعات پیشین استخراج شده بود، در اختیار تمامی اعضای پانل قرار گرفت تا میزان اهمیت هر یک را مشخص کنند. همچنین، از آن‌ها خواسته شد تا علاوه بر عوامل و مؤلفه‌های موجود، عوامل و مؤلفه‌های موردنظر خود را در این فهرست اضافه و پیشنهاد کنند. بررسی پاسخ سؤال‌های باز در پرسشنامه‌های دور اول نشان داد که عوامل و مؤلفه‌های پیشنهادی از سوی پاسخ‌دهندگان با عوامل و مؤلفه‌های موجود و شناسایی شده از ادبیات از نظر مفهومی یکسان بوده و لذا، با عوامل و مؤلفه‌های موجود ترکیب شده است. در تمام مراحل، تعیین میزان اهمیت عوامل در قالب طیف لیکرت در هر دور نیز در مقابل هر عامل، میانگین پاسخ‌های اعضای پانل در دورهای پیش و پاسخ هر فرد نیز به صورت جداگانه به آگاهی پاسخگویان می‌رسید. با توجه به این مقیاس به کاررفته در این مطالعه، یک مقیاس پنج‌درجه‌ای بر اساس طیف لیکرت و شامل گزینه‌های «تأثیر بسیار زیاد: ۵»، «تأثیر زیاد: ۴»، «تأثیر متوسط: ۳»، «تأثیر کم: ۲» و «تأثیر بسیار کم: ۱» بود. بنابراین، نقطه ۳ به عنوان نقطه‌ی بی‌طرف یا خنثی انتخاب شد. در این حالت، مطالعه دارای دو محدوده عدم موافقت از ۱ تا ۳ و محدوده موافقت از ۳ تا ۵ تعریف شد. از آنجاکه در تحلیل پرسشنامه‌های دور اول، میانگین پاسخ تمام سؤالات در محدوده موافقت قرار گرفت. از این رو، برخی از عوامل و مؤلفه‌ها برای دور دوم هم باقی ماندند. در دور دوم نیز نظرات هر یک از اعضا در دور قبل در اختیار سایر اعضا قرار گرفته و

دوباره از آن‌ها خواسته شد تا هر یک از عناصر ارزیابی شوند. پس از پایان این دور و دستیابی به اتفاق نظر، انجام روش دلفی با تکمیل و نهایی سازی عوامل و مؤلفه‌ها خاتمه یافت. با توجه به داده‌های حاصل از انجام دورهای دلفی و بخش‌های مختلف پرسشنامه در هر دور، شاخص‌های آماری، کمینه، بیشینه، میانگین، نما و انحراف معیار محاسبه شد. توزیع پرسشنامه بر طبق روش دلفی در دو مرحله انجام شده و در هر مرحله گویه‌هایی که شرط $M \geq 4$ را داشتند، در دور بعدی آورده شده و نیز مؤلفه‌هایی با میانگین کمتر از ۴ حذف شده و در دورهای بعدی پرسشنامه لحاظ نشده‌اند. همچنین، شاخص‌های اجماع و میزان اتفاق نظر خبرگان در دورهای مختلف محاسبه شده است.

❖ دور اول

در این دور، اعضای پانل، با روش مطالعات کتابخانه‌ای که شامل بررسی ادبیات و پیشینه‌ی پژوهش بود به استخراج عوامل و مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی پرداخته‌اند. در مجموع عوامل و مؤلفه‌ها تعیین شدند اهمیت هر مرحله را با میانگین بالای عدد ۴ تشخیص دادند که دارای تأثیر زیاد و خیلی زیاد تشخیص دادند. همچنین، پاسخ‌دهندگان در مجموع ۷ عامل برای سواد اطلاعاتی و ۳۰ مؤلفه برای سواد اطلاعاتی مطرح کردند. از آنجاکه عوامل مذکور به‌نوعی با عوامل ارائه‌شده در پژوهش‌های پیشین یکسان بودند، حذف شده و در مواردی با بعدهای موجود ترکیب یا جایگزین شدند.

❖ دور دوم

در دور دوم، اعضای پانل مجدداً نظر خود را درباره‌ی عوامل و مؤلفه‌های سیستم و نیز میزان تأثیر و اهمیت هر یک از عوامل و مؤلفه‌ها را اعلام کردند. در پژوهش حاضر، روش دلفی در مجموع در دو دور به انجام رسید. انحراف معیار پاسخ‌های اعضای پانل در دور اول درباره‌ی میزان اهمیت عوامل محاسبه شد. همچنین، مقدار ضریب کندال برای سنجش میزان اتفاق نظر خبرگان در دور اول برای عوامل سواد اطلاعاتی ۰.۶۴۳، برای مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی ۰.۴۱۸، به دست آمد. مقدار ضریب کندال نیز میزان توافق و اجماع خبرگان در دور دوم برای عوامل سواد اطلاعاتی ۰/۷۴۰، برای مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی ۰/۷۶۰ به دست آمده است که نشان می‌دهد هماهنگی بین دیدگاه‌ها وجود دارد. مقدار معناداری نیز ۰/۰۰۰ محاسبه شده است که نشان می‌دهد ضریب هماهنگی مشاهده شده معنادار است. تجزیه و تحلیل‌های توصیفی و نتایج کلی حاصل از گردآوری داده‌های مربوط به نظرات پانل دلفی در جدول‌های زیر به صورت اجمالی ارائه می‌شود.

جدول ۲. نتایج تحلیل داده‌های دور اول دلفی

ردیف	گروه عوامل	عامل پیشنهادی	تعداد پاسخ‌ها	کمترین	بیشترین	میانگین پاسخ‌ها	انحراف معیار پاسخ‌ها	مجوز راه‌یابی به دور بعدی دلفی
۱	عوامل سواد اطلاعاتی	محیط اطلاعاتی	۱۰	۴	۴	۴.۰۰۰	۰.۶۶۶۶۷	دارد
		عوامل شخصی	۱۰	۴	۵	۴.۳۰۰۰	۰.۴۸۳۰۵	دارد
		عوامل منطقه‌ای	۱۰	۳	۵	۴.۲۰۰۰	۰.۷۸۸۸۱	دارد
		ابزارهای ارزیابی سواد اطلاعاتی	۱۰	۴	۵	۴.۲۰۰۰	۰.۴۲۱۶۴	دارد
۵		مهارت‌های سواد اطلاعاتی	۱۰	۴	۴	۴.۰۰۰	۰.۴۸۳۰۵	دارد
۶		استانداردهای فناوری اطلاعات	۱۰	۳	۵	۴.۰۰۰	۰.۶۶۶۶۷	دارد
۷		پیامدهای سواد اطلاعاتی	۱۰	۴	۵	۴.۳۰۰۰	۰.۴۸۳۰۵	دارد

جدول ۳. نتایج ضریب توافق کندال دور اول دلفی

تعداد	۱۰
ضریب توافق کندال	۰/۶۴۳
کای اسکوئر	۳۸/۵۸۴
df	۶
معناداری	۰/۰۰۰

جدول ۴- نتایج تحلیل داده‌های دور اول دلفی

ردیف	گروه عوامل	زیرگروه	مؤلفه‌های پیشنهادی	تعداد پاسخ‌ها	کمترین	بیشترین	میانگین پاسخ‌ها	انحراف معیار پاسخ‌ها	مجوز راه‌یابی به دور بعدی دلفی
۱	مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی	محیط اطلاعاتی	تسهیلات کامپیوتر	۱۰	۳	۴	۴.۰۰۰	۰.۳۱۶۲۳	دارد
			استفاده از اینترنت	۱۰	۴	۵	۴.۳۰۰۰	۰.۴۸۳۰۵	دارد

دارد	۰.۶۷۴۹۵	۴.۳۰۰۰	۵	۳	۱۰	سن	عوامل شخصی		۳	
دارد	۰.۴۲۱۶۴	۴.۲۰۰۰	۵	۴	۱۰	سابقه خدمت			۴	
دارد	۰.۳۱۶۲۳	۴.۱۰۰۰	۴	۳	۱۰	تحصیلات			۵	
دارد	۰.۶۶۶۶۶۷	۴.۰۰۰۰	۵	۳	۱۰	جنسیت			۶	
دارد	۰.۳۱۶۲۳	۴.۰۰۰۰	۴	۳	۱۰	درجه			۷	
دارد	۰.۴۸۳۰۵	۴.۳۰۰۰	۵	۴	۱۰	جایگاه اجتماعی و اقتصادی			۸	
دارد	۰.۶۷۴۹۵	۴.۳۰۰۰	۵	۳	۱۰	منطقه‌ی محل سکونت			عوامل منطقه‌ای	۹
دارد	۰.۴۲۱۶۴	۴.۲۰۰۰	۵	۴	۱۰	منطقه محل کار خبرنگار				۱۰
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۴.۲۰۰۰	۵	۳	۱۰	دانش و شناخت ارزیابی سواد اطلاعاتی	ابزارهای ارزیابی سواد اطلاعاتی	۱۱		
دارد	۰.۵۰۸۳۹	۴.۲۰۰۰	۵	۳	۱۰	عملکرد و شیوه‌های ارزیابی سواد اطلاعاتی		۱۲		
دارد	۰.۶۴۶۸۹	۴.۰۰۰	۵	۳	۱۰	نگرش نسبت به سواد		۱۳		

شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران

						اطلاعاتی		
دارد	۰.۴۹۶۱۴	۴.۳۰۰۰	۵	۴	۱۰	نیاز اطلاعاتی	۱۴	
دارد	۰.۶۹۲۸۲	۴.۰۰۰۰	۵	۴	۱۰	دسترسی به اطلاعات	۱۵	
دارد	۰.۷۱۰۳۶	۴.۲۰۰۰	۵.۰۰	۳.۰۰	۱۰	استفاده از اطلاعات قانونی و اخلاقی	۱۶	
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۴.۱۰۰۰	۵.۰۰	۳.۰۰	۱۰	یادگیری الکترونیکی	۱۷	
دارد	۰.۵۰۸۳۹	۴.۲۰۰۰	۵.۰۰	۴.۰۰	۱۰	فعالیت‌های تفکر	۱۸	مهارت‌های سواد اطلاعاتی
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۴.۰۰۰۰	۵.۰۰	۳.۰۰	۱۰	کاربرد فناوری اطلاعات	۱۹	
دارد	۰.۷۱۰۳۶	۴.۰۰۰۰	۵.۰۰	۳.۰۰	۱۰	ارتباطات اطلاعاتی	۲۰	
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۴.۰۰۰۰	۵	۴	۱۰	برنامه‌ریزی و مفاهیم فناوری	۲۱	
دارد	۰.۵۰۸۳۹	۴.۰۰۰۰	۵	۴	۱۰	برنامه‌ریزی و طراحی تجربه و محیط‌های یادگیری	۲۲	استادان‌های فناوری اطلاعات

دارد	۰.۴۳۱۴۶	۵	۴	۱۰	بهره‌وری و شیوه‌های حرفه‌ای		۲۳	
دارد	۰.۵۰۸۳۹	۵	۴	۱۰	موضوعات انسانی، اجتماعی، قانونی و اخلاقی		۲۴	
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۵	۴	۱۰	استفاده از فناوری اطلاعات		۲۵	
دارد	۰.۶۷۴۹۵	۴۰۰۰۰	۵	۴	۱۰		خودکارآمدی فناوری اطلاعات	۲۶
دارد	۰.۳۱۶۲۳	۴۳۰۰۰	۵	۴	۱۰	نوآوری سازمانی	بیمه‌های سود اطلاعاتی	۲۷
دارد	۰.۴۸۳۰۵	۴۲۰۰۰	۵	۴	۱۰	اثربخشی		۲۸
دارد	۰.۶۷۴۹۵	۴۲۰۰۰	۵	۴	۱۰	اعتماد		۲۹
دارد	۰.۴۲۱۶۴	۴۰۰۰	۵	۴	۱۰	عملکرد مدیریتی		۳۰

جدول ۵. نتایج ضریب توافق کندال دور اول دلفی

۱۰	تعداد
۰/۴۱۸	ضریب توافق کندال
۶۳/۰۷۶	کای اسکوئر
۲۹	df
۰/۰۰۰	معناداری

جدول ۶- نتایج تحلیل داده‌های دور دوم دلفی

ردیف	گروه عوامل	عامل پیشنهادی	تعداد پاسخ‌ها	کمترین	بیشترین	میانگین پاسخ‌ها	انحراف معیار پاسخ‌ها	مجوز راه‌یابی به دور بعدی دلفی
۱	عوامل سواد اطلاعاتی	محیط اطلاعاتی	۱۰	۴۰۰	۴۰۰	۴۰۰۰۰	۰.۶۶۶۶۷	دارد
		عوامل شخصی	۱۰	۴۰۰	۵۰۰	۴۰۰۰۰	۰.۴۸۳۰۵	دارد
		عوامل منطقه‌ای	۱۰	۳۰۰	۵۰۰	۴۰۰۰۰	۰.۶۷۴۹۵	دارد
		ابزارهای ارزیابی سواد اطلاعاتی	۱۰	۴۰۰	۵۰۰	۴۰۰۰۰	۰.۴۲۱۶۴	دارد
۵		مهارت‌های سواد اطلاعاتی	۱۰	۳۰۰	۴۰۰	۴۰۵۰۰	۰.۵۲۷۰۵	دارد
۶		استانداردهای فناوری اطلاعات	۱۰	۳۰۰	۵۰۰	۴۰۰۰۰	۰.۶۶۶۶۷	دارد
۷		پیامدهای سواد اطلاعاتی	۱۰	۴۰۰	۵۰۰	۴۰۳۰۰	۰.۴۸۳۰۵	دارد

جدول ۷. نتایج ضریب توافق کندال دور دوم دلفی

تعداد	۱۰
ضریب توافق کندال	۰/۷۴۰
کای اسکوئر	۴۴/۳۸۰
df	۶
معناداری	۰/۰۰۰

جدول ۸. نتایج تحلیل داده‌های دور دوم دلفی

ردیف	گروه عوامل	زیر گروه	مؤلفه‌های پیشنهادی	تعداد پاسخ‌ها	کمترین	بیشترین	میانگین پاسخ‌ها	انحراف معیار پاسخ‌ها	مجاز رأی‌یابی به دور بعدی دلفی	
۱	مجموعه اطلاعاتی	مجموعه اطلاعاتی	تسهیلات کامپیوتر	۱۰	۲	۴	۴۰۰۰	۰.۳۱۶۲۳	دارد	
۲			استفاده از اینترنت	۱۰	۴	۵	۴.۳۰۰۰	۰.۴۸۳۰۵	دارد	
۳	مؤلفه‌های مواد اطلاعاتی	عوامل شخصی	سن	۱۰	۳	۵	۴.۳۰۰۰	۰.۶۷۴۹۵	دارد	
۴			سابقه خدمت	۱۰	۴	۵	۴.۲۰۰۰	۰.۴۲۱۶۴	دارد	
۵			تحصیلات	۱۰	۳	۴	۴.۱۰۰۰	۰.۳۱۶۲۳	دارد	
۶			جنسیت	۱۰	۳	۵	۴.۰۰۰۰	۰.۶۶۶۶۶۷	دارد	
۷			درجه	۱۰	۳	۴	۴.۰۰۰۰	۰.۳۱۶۲۳	دارد	
۸			جایگاه اجتماعی و اقتصادی	۱۰	۴	۵	۴.۳۰۰۰	۰.۴۸۳۰۵	دارد	
۹			عوامل منطقه‌ای	منطقه محل سکونت	۱۰	۳	۵	۴.۳۰۰۰	۰.۶۷۴۹۵	دارد

شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران

دارد	۰.۴۳۱۶۴	۴.۲۰۰۰	۵	۴	۱۰	منطقه محل کار خبرنگار		۱۰
دارد	۰.۴۳۱۶۴	۴.۲۰۰۰	۵	۳	۱۰	دانش و شناخت ارزیابی سواد اطلاعاتی	ارزایی سواد اطلاعاتی	۱۱
دارد	۰.۵۰۸۳۹	۴.۲۰۰۰	۵	۳	۱۰	عملکرد و شیوه‌های ارزیابی سواد اطلاعاتی		۱۲
دارد	۰.۶۴۶۸۹	۴.۰۰۰۰	۵	۳	۱۰	نگرش نسبت به سواد اطلاعاتی		۱۳
دارد	۰.۴۹۶۱۴	۴.۳۰۰۰	۵	۴	۱۰	نیاز اطلاعاتی		۱۴
دارد	۰.۶۹۲۸۲	۴.۰۰۰۰	۵	۴	۱۰	دسترسی به اطلاعات		۱۵
دارد	۰.۷۱۰۳۶	۴.۲۰۰۰	۵.۰۰	۳.۰۰	۱۰	استفاده از اطلاعات قانونی و اخلاقی		۱۶
دارد	۰.۴۳۱۶۴	۴.۱۰۰۰	۵.۰۰	۳.۰۰	۱۰	یادگیری الکترونیکی		مهارت‌های سواد اطلاعاتی

دارد	۰.۵۰۸۳۹	۴.۲۰۰۰	۵.۰۰	۴.۰۰	۱۰	فعالیت‌های تفکر			۱۸
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۴.۰۰۰۰	۵.۰۰	۳.۰۰	۱۰	کاربرد فناوری اطلاعات			۱۹
دارد	۰.۷۱۰۳۶	۴.۰۰۰۰	۵.۰۰	۳.۰۰	۱۰	ارتباطات اطلاعاتی			۲۰
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۴.۰۰۰۰	۵	۴	۱۰	برنامه‌ریزی و مفاهیم فناوری	استانداردهای فناوری اطلاعات		۲۱
دارد	۰.۵۰۸۳۹	۴.۰۰۰۰	۵	۴	۱۰	برنامه‌ریزی و طراحی تجربه و محیط‌های یادگیری			۲۲
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۵	۴		۱۰	بهره‌وری و شیوه‌های حرفه‌ای			۲۳
دارد	۰.۵۰۸۳۹	۵	۴		۱۰	موضوعات انسانی، اجتماعی، قانونی و اخلاقی			۲۴
دارد	۰.۴۳۱۴۶	۵	۴		۱۰	استفاده از فناوری			۲۵

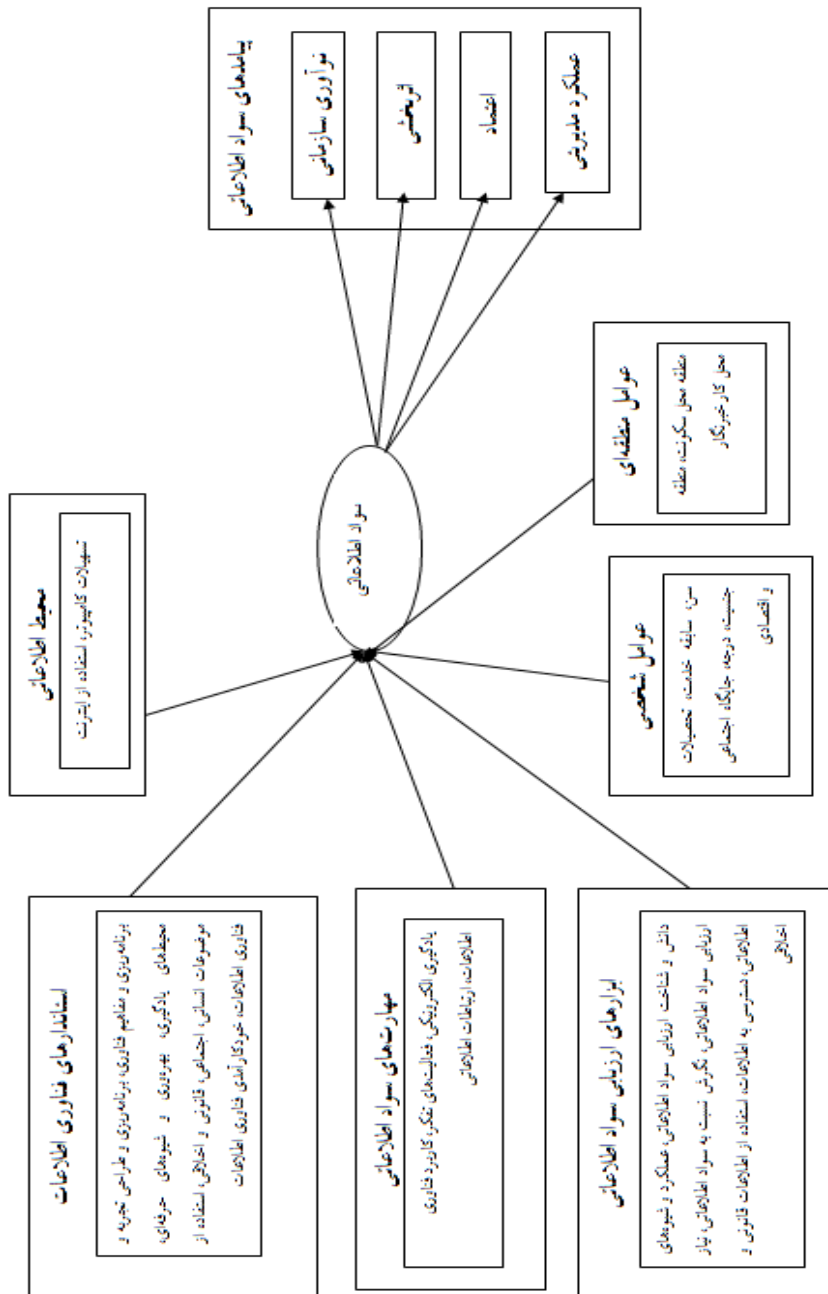
شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر سنجش سواد اطلاعاتی خبرنگاران

						اطلاعات		
						خودکارآمدی		
دارد	۰.۶۷۴۹۵	۴.۰۰۰۰	۵	۴	۱۰	فناوری اطلاعات		۲۶
						نوآوری سازمانی	پایه‌های سواد اطلاعاتی	۲۷
دارد	۰.۳۱۶۲۳	۴.۳۰۰۰	۵	۴	۱۰	اثر بخشی		۲۸
دارد	۰.۴۸۳۰۵	۴.۲۰۰۰	۵	۴	۱۰	اعتماد		۲۹
دارد	۰.۶۷۴۹۵	۴.۲۰۰۰	۵	۴	۱۰	عملکرد مدیریتی		۳۰
دارد	۰.۴۲۱۶۴	۴.۰۰۰۰	۵	۴	۱۰			

جدول ۹. نتایج ضریب توافق کندال دور دوم دلفی

۱۰	تعداد
۰/۷۶۰	ضریب توافق کندال
۶۰/۵۱۷	کای اسکوت
۲۹	df
۰/۰۰۰	معناداری

شکل ۱. مدل مفهومی برگرفته از بخش کیفی

۵. بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق ابتدا با روش مطالعات کتابخانه‌ای که شامل بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش بود به استخراج عوامل و مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی پرداخته شد. در مجموع عوامل و مؤلفه‌ها تعیین شدند اهمیت هر مرحله را با میانگین بالای عدد ۴ تشخیص دادند که دارای تأثیر زیاد و خیلی زیاد تشخیص دادند. همچنین، پاسخ‌دهندگان در مجموع ۷ عامل و ۳۰ مؤلفه برای سواد اطلاعاتی که شامل محیط اطلاعاتی (تسهیلات کامپیوتر، استفاده از اینترنت)، استانداردهای فناوری اطلاعات (برنامه‌ریزی و مفاهیم فناوری، برنامه‌ریزی و طراحی تجربه و محیط‌های یادگیری، بهره‌وری و شیوه‌های حرفه‌ای، موضوعات انسانی، اجتماعی، قانونی و اخلاقی، استفاده از فناوری اطلاعات، خودکارآمدی فناوری اطلاعات)، مهارت‌های سواد اطلاعاتی (یادگیری الکترونیکی، فعالیت‌های تفکر، کاربرد فناوری اطلاعات، ارتباطات اطلاعاتی)، ابزارهای سواد اطلاعاتی (دانش و شناخت ارزیابی سواد اطلاعاتی، عملکرد و شیوه‌های ارزیابی سواد اطلاعاتی، نگرش نسبت به سواد اطلاعاتی، نیاز اطلاعاتی، دسترسی به اطلاعات، استفاده از اطلاعات قانونی و اخلاقی)، عوامل شخصی (سن، سابقه خدمت، تحصیلات جنسیت، درجه، جایگاه اجتماعی و اقتصادی)، عوامل منطقه‌ای (منطقه محل سکونت، منطقه محل کار خبرنگار) و پیامدهای سواد اطلاعاتی (نوآوری سازمانی، اثربخشی، اعتماد، عملکرد مدیریتی) مطرح نمودند. نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیق لیو و چانگ (۲۰۱۰) احمد و همکاران (۲۰۱۹)، لیو و چانگ (۲۰۱۰)، نیک پور و همکاران، (۱۳۹۱)، کوتوانیچ و همکاران (۲۰۱۵)، کولارو همکاران (۲۰۱۷)، شاهو و پورپور (۲۰۱۶)، جانسون گرو و همکاران (۲۰۱۶)، گودسیت (۲۰۲۰)، یانگ (۲۰۱۲)، ون و شین (۲۰۰۸)، راتقی و همکاران (۲۰۱۶)، نیک پور و همکاران (۱۳۹۱)، لی و همکاران (۲۰۲۰)، زینتا و همکاران (۲۰۱۵) همسو است. خبرنگاران سازمان‌های خبری پیشنهاد می‌شود دانش استراتژیک کافی در خصوص برنامه‌ریزی استراتژیک را تقویت نمایند و تعهد برای یادگیری مستمر و آگاهی‌های تخصصی به روز خبرنگاران سازمان‌های خبری به وجود آورند. بنابراین برای تقویت بعد دانش باید جلساتی با حضور مدیران ارشد سازمان تشکیل و نسبت به تقویت این بعد تصمیماتی مانند آموزش‌های ضمن خدمت، اختصاص ساعاتی از روز به مطالعه و تشویق آنها به یادگیری اتخاذ شود. بسترهایی را برای افزایش دانش عمومی با شرکت در دوره‌های آموزشی، مباحث روان‌شناسی و همچنین شناخت روش‌های تسهیم و یکپارچگی دانش و فواید این دوره‌ها

بر گزار کرد. در زمینه‌ی مدیریت دانش، اگر دانش در انحصار افراد یک سازمان قرار داشته باشد با ترک افراد برجسته از یک سازمان، دانش آن سازمان بی‌تردید از بین خواهد رفت. بنابراین سازمان‌ها در صورت‌سازمانی کردن دانش خود می‌توانند از آسیب‌پذیری در امان باشند. خبرنگاران سازمان‌های خبری در صورت بروز مشکل در زمینه‌ی کاری خود باید بتواند با اتکا به تجربه‌ی کاری خود، اقدام به حل مشکلات کند. تجربه کاری در بخش‌های گوناگون، اندوخته‌ای خواهد بود که به موفقیت خبرنگاران سازمان‌های خبری در حل مشکلات کاری کمک می‌کند. ویژگی‌های فردی، ویژگی‌هایی هستند که همه‌ی خبرنگاران سازمان‌های خبری باید از آنها برخوردار باشد تا بتواند به منزله نامزد مقام ارشد، مدنظر قرار گیرد. اولین ویژگی فردی، دارا بودن وجهه‌ی مناسب و نفوذ در خبرنگاران سازمان‌های خبری است. فردی مناسب و توانمند تلقی شده، از وی در مذاکره‌ها، قراردادهای دیگر امور کاری، در مقابل مسئولان پشتیبانی شود. وجهه‌ی مناسب خبرنگاران سازمان‌های خبری در مرکز و سوابق درخشان وی باعث خواهد شد که همکارانش در سازمان‌های خبری، وی را به‌منزله‌ی خبرنگاری لایق و رهبری اثربخش، در نظر بگیرند و پذیرای رویکردها، فرمان‌ها و راهکارهای وی در امور باشند. به خبرنگاران سازمان‌های خبری پیشنهاد می‌شود وحدت فکری با سیاست‌های تعیین‌شده تناسب داشته باشد. به مدیران خبرنگاران سازمان‌های خبری پیشنهاد می‌شود بصیرت سیاسی خبرنگاران سازمان‌های خبری را تقویت نمایند تا بدین‌وسیله عملکرد منابع انسانی بهبود یابد، همچنین بر مبنای ترویج فرهنگ کار و تلاش سیاست‌گذاری می‌نمایند و سیاست‌های پیشگیرانه در زمان بحران اعمال نمایند. به مدیران خبرنگاران سازمان‌های خبری پیشنهاد می‌شود توانایی پیاده‌سازی و اجرای سیاست‌های درست سازمان‌های خبری کشور را در خود تقویت نمایند. سیاست‌های خبرنگاران سازمان‌های خبری، تقویت ارتباطات از طریق ارزش‌های اخلاقی باشد. خبرنگاران سازمان‌های خبری توانایی تعامل علمی با کشورهای دیگر داشته باشند، خبرنگاران سازمان‌های خبری بایستی تجربه حرفه‌ای و تخصص متناسب با حوزه کاری را داشته باشند و به استانداردهای هر واحد مطابق استانداردهای ملی توجه ویژه‌ای نمایند. همچنین بایستی به توانمندسازی خبرنگاران سازمان‌های خبری جهت حفظ و ارتقاء سرمایه‌های موجود در هر واحد سازمانی توجه ویژه‌ای شود. تخصیص منابع در واحدهای مختلف متناسب با ویژگی‌های بخش بر اساس نیازهای عملکردی باشد.

منابع

- اسماعیل‌زاده، پروانه، حسن‌زاده، محمد (۱۳۹۶)، تأثیر سواد اطلاعاتی کاربران بر صحت اطلاعات منتشره در شبکه‌های اجتماعی مجازی، پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۸(۲)، صص ۱۶۱-۱۷۹.
- حق‌پرست، امیرحسین، قیومی، عباسعلی، امیرحسینی، زهرا (۱۳۹۷)، رابطه سرمایه و سلامت اجتماعی و سواد رسانه‌ای با کاهش آسیب‌های اخلاقی در شبکه اجتماعی اینستاگرام، مطالعات میان فرهنگی، سال ۱۳، شماره ۴۱، صص ۳۵-۷۰.
- خاوری، سید عبدالله، آراسته، حمیدرضا، جعفری، پریش (۱۳۹۶)، تأثیر سواد اطلاعاتی اعضای هیأت علمی بر چابکی سازمانی دانشگاهی، فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال ۸، شماره ۱، صص ۴۳-۶۵.
- شفیعی نیک‌آبادی، محسن، صفوی جهرمی، گلایول (۱۳۹۶)، تأثیر استفاده از ابزارهای فن‌آوری اطلاعات بر سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های سراسری ایران، مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، دوره ۱۰، شماره ۱، صص ۶۳-۸۰.
- طالبی، بهنام، مرادی، سمانه، پاکدل بناب، مهدی، زمستانی، قادر (۱۳۹۰)، ارائه آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در برنامه‌های درسی آموزشی عالی، آموزش و ارزشیابی (علوم تربیتی)، سال ۴، شماره ۱۴، صص ۱۲۷-۱۵۰.
- محقق، فاطمه، امام‌جمعه، فرهاد، موسویان، سید مرتضی، درمان، فائزه (۱۴۰۰)، طراحی مدل ارتقای سواد فرهنگی در دانشگاه آزاد اسلامی (مورد مطالعه: واحد علوم و تحقیقات تهران)، مطالعات میان فرهنگی، سال ۱۶، شماره ۹، صص ۴۷-۴۰.
- محقق، فاطمه، امام‌جمعه، فرهاد، موسویان، سید مرتضی، درمان، فائزه (۱۴۰۰)، رویکرد فعال و کاربردی به سواد فرهنگی دانشجویان، بازآفرینی ادراک فرهنگی، مطالعات میان فرهنگی، سال ۱۵، شماره ۴۲، صص ۸۷-۱۱۶.
- مظفری‌رمجاهی، حفصه (۱۳۹۲)، ارزیابی میزان سواد اطلاعاتی و رابطه آن با خودراهبردی در یادگیری دانشجویان مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه آزاد قشم نیمسال اول ۹۳-۱۳۹۲، پژوهش‌های علوم انسانی، سال پنجم، شماره ۳۱، صص ۱۳-۱۱۳.
- نیک پور، امین، منظری توکلی، علیرضا، رجائی نژاد، مهدی (۱۳۹۱)، بررسی

رابطه بین سواد اطلاعاتی کارکنان و اثربخشی سازمانی در سازمان‌های دولتی شهر

کرمان، فرایند مدیریت و توسعه، ۲۵ (۳)، صص ۱۴۵-۱۶۱.

-Abdi .Elham Sayyad, Partridge .Helen, Bruce .Christine (2016), Web designers and developers experiences of information literacy:A phenomenographic study, *Library & Information Science Research* 38 (2016) 353-359

-Ageron, B., Lavastre, O., & Spalanzani, A (2013), "Innovative supply chain practices: the state of French companies". *Supply Chain Management: An International Journal*.

-Ahmad, F., Widen, G., & Huvila, I (2020), "The impact of workplace information literacy on organizational innovation: An empirical study". *International Journal of Information Management*, 51, 102041.

-Bawden, D (2001), Information and digital literature, a review of concepts. Available at: <http://gti.edcs.um.es.8080/jgomes/hei/intt anet/bawden pdf> (21 September 2012).

-Bundy, A (2004), "Australian and New Zealand information literacy framework". *Principles, standards and practice*, 2.

-Çoklar, A. N., Yaman, N. D., & Yurdakul, I. K (2017), "Information literacy and digital nativity as determinants of online information search strategies". *Computers in human behavior*, 70, 1-9.

-Diep .Kim Chi, Nahl.Diane (2011), Information literacy instruction in four Vietnamese university libraries, *The International Information & Library Review* (2011) 43, 198-206

-Gasque, K. C. G. D (2016), "Information literacy for inquiry-based learning". *Transinformação*, 28, 253-262.

-Jimenez-Jimenez, D., Martínez-Costa, M., & Rodriguez, C. S (2019), "The mediating role of supply chain collaboration on the relationship between information technology and innovation". *Journal of Knowledge Management*.

-Derakhshan, M., Hassanzadeh, M., & Nazari, M (2015), "Developing information literate librarians: A study of LIS academics pedagogical approaches in the development of information literacy competencies". *The Journal of Academic Librarianship*, 41(6), 777-785.

-Goodsett, M (2020), "Best practices for teaching and assessing critical thinking in information literacy online learning objects". *The Journal of Academic Librarianship*, 46(5), 102163.

-Hechter, R. P., Phyfe, L. D., & Vermette, L. A (2012), "Integrating technology in education: moving the TPCK framework towards

- practical applications”. *Education Research and Perspectives*, 39(1), 136-152.
- Jacobs, H. L (2008), “Information literacy and reflective pedagogical praxis”. *The journal of academic librarianship*, 34(3), 256-262.
- Johnson-Grau, G., Archambault, S. G., Acosta, E. S., & McLean, L (2016), “Patience, persistence, and process: Embedding a campus-wide information literacy program across the curriculum”. *The Journal of Academic Librarianship*, 42(6), 750-756.
- khavari, A., Arasteh, H. R. & Jafari, P (2016), “The Effect of Information Science Memberships on Academic Organizational Agility”. *Journal of Information and Communication Technology in Education*, 8(1). 56. (In Persian)
- Kavšek .Tina, Peklaj .Cirila, Žugelj .Urška (2016), Information Literacy Training Evaluation: The Case of First Year Psychology Students, *The Journal of Academic Librarianship* 42 (2016) 293–299
- Kultawanich, K., Koraneekij, P., & Na-Songkhla, J (2015), “Development and validation of the information literacy assessment in connectivism learning environment for undergraduate students”. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 1386-1390.
- Lee, T., Lee, B. K., & Lee-Geiller, S (2020), “The effects of information literacy on trust in government websites: Evidence from an online experiment”. *International Journal of Information Management*, 52, 102098.
- Liao, C. H., & Chang, H. S (2010), “Explore the influences to Taiwan students’ information literacy with the Urban-rural differences from the perspective of globalization”. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3866-3870.
- Lloyd, A. & Williamson, K (2008), Towards an understanding of information literacy in context: Implications for research. *Journal of Librarianship and Information Science*, 40 (1): 3- 12.
- Mishra, R.N., Mishra, C. 2010. Relevance Information Literacy in Digital Environment. *Journal of Emerging Trends In Computing and Informatin Sciences* 1(1), 48-54.
- Petermanec .Zdenka, Šebjan.Urban (2017), Evaluation components of information literacy in undergraduate students in Slovenia: An experimental study, *Library & Information Science Research* 39 (2017) 69–75
- Rader, Hannelore, B (2002), Information literacy 1973-noh A selected literature review library trends.
- Rohatgi, A., Scherer, R., & Hatlevik, O. E (2016), “The role of ICT self-efficacy for students' ICT use and their achievement in a

- computer and information literacy test". *Computers & Education*, 102, 103-116.
- Secker, J., & Coonan, E (2011), *A new curriculum for information literacy: Curriculum and supporting documents*.
- Shao, X., & Purpur, G (2016), "Effects of information literacy skills on student writing and course performance". *The Journal of Academic Librarianship*, 42(6), 670-678.
- Taylor, A., & Dalal, H. A (2017), "Gender and information literacy: Evaluation of gender differences in a student survey of information sources". *College & Research Libraries*, 78(1), 90.
- Tsai, M. J., Liang, J. C., Hou, H. T., & Tsai, C. C (2012), University students' online information searching strategies in different search contexts. *Australasian*
- Tosuncuoglu, I., & Küçükler, H (2019), "The Perceptions of Information Literacy by Students in English Language Departments: A Comparative Study". *World Journal of Education*, 9(1), 125-134.
- Wilson, C., Grizzle, A., Tuazon, R., Akyempong, K., & Cheung, C. K (2014), *Media and information literacy curriculum for teachers*. UNESCO Publishing.
- Wen, J. R., & Shih, W. L (2008), "Exploring the information literacy competence standards for elementary and high school teachers". *Computers & education*, 50(3), 787-806.
- Yang, F (2012), "Exploring the information literacy of professionals in safety management". *Safety science*, 50(2), 294-299.
- Zenita, R., Sari, R. N., Anugerah, R., & Said, J (2015), "The effect of information literacy on managerial performance: the mediating role of strategic management accounting and the moderating role of self efficacy". *Procedia Economics and Finance*, 31, 199-205.
- Zhu, S., Yang, H. H., MacLeod, J., Yu, L. & Wu, D (2019), Investigating Teenage Students' Information Literacy in China: A Social Cognitive Theory Perspective. *Asia-Pacific Education Researcher*, 28(3), 251-263.

